

MARKUS SELG – PRIMITIVE DATA

12 SEPT 2015 – 3 JAN 2016

In zijn sculpturen, collages, installaties en films verwerkt Markus Selg (1974, Singen) voorwerpen en beeldelementen uit verschillende tijdperken en culturen. Zijn werk is nu eens traditioneel en ambachtelijk, dan weer hoogtechnologisch. Hij onderzoekt wat het betekent om in een wereld te leven waarin het gros van de beelden alleen nog maar digitale data zijn, bits en bytes. Dat resulteert in een onvoorstelbaar divers beelduniversum waarvan zowel computergames, Sci-Fi films en panorama's, Vodoun rituelen uit Benin, Noorse mythes en Bijbelverhalen deel uitmaken. Centrale vragen die daarin opduiken zijn: Wat is de relatie tussen technologie en spiritualiteit? Tussen ziel, geest en materie? Wat is archaïsch en wat is hedendaags? Wat is een 'echt' of authentiek beeld en wat is reproductie of imitatie?

Primitief versus hightech

De titel *Primitive Data* verwijst naar language primitives in computerprogrammeertaal: de simpelste en kleinst mogelijke elementen die een programmeur tot zijn beschikking heeft. De titel bevat ook een interne tegenstelling: terwijl de term primitief refereert aan 'oer' en 'barbaars', verwijst 'data' naar hedendaagse gedigitaliseerde informatieverstrekking. Data worden verwerkt door computers, maar op menselijk niveau ook in ons DNA, de biologische 'harddrive'. Onze voorouders zijn in dat DNA aanwezig. Hun kennis en wijsheid schuilt ook in het collectieve geheugen en in mythologische verhalen.

Vodoun en de Ziel

Markus Selg is aangetrokken tot het animisme en Vodoun, omdat in deze levensbeschouwingen de overtuiging centraal staat dat alle fenomenen en dingen een 'ziel hebben'. Dit verklaart ook de connectie die Selg ziet tussen Vodoun en kunst. Volgens hem zijn kunstwerken op een bepaalde manier 'bezield', ze zijn de containers van gedachten en ideeën.

Heden, Verleden en Toekomst / Hier en daar

In Selgs wereld bestaat er geen onderscheid tussen het verre verleden en de nabije toekomst. Sculpturen die expressionistisch lijken en traditionele kunst-historische motieven als de 'reclining' nude staan er naast digitale collages. Hij denkt vooruit en achteruit in de tijd. In Selgs werk lijkt bovendien de connectie tussen de stoffelijke wereld van de dingen en de immateriële wereld van de geest centraal te staan. Selg gaat ervan uit dat technologie en spiritualiteit niet wezensvreemd van elkaar zijn.

Structuur van de tentoonstelling

In zijn omvattende solotentoonstelling toont Markus Selg werk uit de voorbije tien jaar. Zijn selectie wordt niet chronologisch gepresenteerd, maar geïnstalleerd in een omvattend 'Gesamtkunstwerk'. De tentoonstelling is opgedeeld in 8 verschillende kamers met een eigen titel. Alle objecten in deze kamers krijgen betekenis als een netwerk van dingen die met elkaar verbonden zijn. Het geheel heeft een cirkelstructuur, van het (begin van alle) leven tot de dood en weer terug. In de tentoonstellingsruimtes komen bepaalde motieven zoals de slang, de stroom, het aards paradijs, de boot, steeds terug.

U kiest zelf in welke volgorde u door de tentoonstelling loopt. Selg loodst ons doorheen diverse stadia van het leven. Stadia die de mens in het algemeen heeft doorgemaakt en fases die ieder individu in zijn eigen leven doorloopt. Van geboorte naar het moment van individu worden via de geestesverruiming naar het definitieve transformatiemoment van de dood. In de tekst in dit boekje, vindt u kanttekeningen bij een aantal motieven die Selg in de tentoonstelling laat opduiken.

Ruimte 1 – Vleeshal beneden
PROTECTION / EXODUS
BENIN CYCLE PART 2

Selgs werk is geworteld in mythes en verhalen uit diverse tijdperken en delen van de wereld. Hij reist vaak, gretig en veel. Zijn trips lijken vaak een soort kritische herbeleving van de ontdekkingsstochten die wetenschappers en kunstenaars in de afgelopen eeuwen maakten. Vaak ondernamen ze die als een zoektocht naar het ‘pure of ongerepte’ en het ‘authentieke’ dat in exotische oorden ver van de Westerse beschaving te vinden zou moeten zijn. In 2013 reisde Markus Selg voor het eerst af naar Benin, de bakermat van de Vodoun cultuur. *There’s an old legend saying, that the first person you meet in a foreign country, will be the one showing it to you / representing it. My first day in Benin I met Yom Adziku. This day we became friends and here are some of the things he showed and told me...* De nieuwe installatie in deze ruimte is gegroeid uit Selgs gesprekken met Yom Adziku, over vriendschap en spiritualiteit met het besef van de

koloniale geschiedenis op de achtergrond. Benin was immers een van de 'hubs' van de slavenhandel. Een geschiedenis van uitbuiting die in de eeuw van het wereldwijde kapitalisme wordt verdergezet. De huidige migratiecrisis – waarbij het Oude Europa zijn grenzen sluit voor (boot) vluchtelingen die in haar 'schoot' onderdak willen vinden – fungeert als refrein op de achtergrond.

OFFER: In diverse religies en godsdiensten kent men het concept van het 'offer'. Om de goden, geesten of hogere machten gunstig te stemmen staat men iets (dierbaars) af. Abraham wordt gevraagd zijn zoon Isaak te offeren, Agamemnon offert zijn dochter Ifigenia aan de godin Artemis. Het doel is te bedanken, goede gezindheid, hulp te krijgen of vergiffenis vragen. In een rituele handeling of plechtigheid wordt een dier of mens geslacht of verbrand, voedsel, drank, vruchten, bloemen of geurstoffen worden op het altaar geplaatst of naar het heiligdom gebracht. Het achterliggende principe wordt wel aangeduid met de Latijnse woorden *do ut des*: 'ik geef opdat u (iets terug) geeft'. Zo ook in Vodoun: als je iets wil, moet je iets geven.

VODOUN: Vodoun of Voodoo associëren wij vaak uitsluitend met poppetjes die priesters of tovenaars als een 'stand-in' voor een echte persoon kwaad kunnen berokkenen door de pop bijvoorbeeld met naalden te doorboren of te verbranden. Vodoun is oneindig veel complexer dan dit clichématige beeld. Een van de meest markante eigenschappen is dat men ervan uit gaat dat alle verschijnselen en dingen 'bezield' zijn. In Vodoun kan de Grote Geest nooit direct worden benaderd maar moet hij

aangesproken worden door ceremoniële objecten en fetisjen. In die manier om voorwerpen te zien als dragers of containers van geest en gedachten, ziet Selg een parallel met kunst. Kunstwerken zijn volgens hem eveneens containers van ideeën en geestesverschijnselen.

SCHUILPLAATS: In de ruimte staat een monumentale sculptuur, een paar reuzenvoeten die zowel robuust als vederlicht aandoen. De sculptuur is een overblijfsel van het decor dat Selg maakte voor de opera 'Auf Kolonos' 2012 (van regisseur Laurent Chétouane). In de opera was de sculptuur de schuilplaats, het mysterieuze heiligom bij Kolonos waar Oedipus zich als banneling terugtrok om te sterven. De voeten lijken ook associaties op de roepen met de monumentale sculptuur 'Christus de Verlosser' - het meest bekende landmark van Rio de Janeiro. Hiermee lijken ze te verwijzen naar het levenseinde van Jezus Christus die zichzelf als 'vergelding' voor de zonden van de mensheid opofferde.

Ruimte 2 – Vleeshal boven voor ARCHAIC REVIVAL / FUTURE TESTAMENT

Selg lijkt er met psychoanalist Carl Jung van uit te gaan dat motieven en verhalen uit mythen en legenden die in diverse wereldculturen terugkeren, een collectief onderbewuste vormen. Hij vergelijkt de werking van dit collectief onderbewuste met het RAM geheugen van onze computers en laptops. RAM-geheugen staat voor *Random Access Memory*, het is werkgeheugen waar het besturingssysteem de toepassingen en de gegevens die je op dat moment

gebruikt, tijdelijk bewaart. Deze ruimte in de tentoonstelling staat in het teken van 'levensfasen' die in elk tijdperk en in zowat elke cultuur terugkeren: het zoeken naar een levensvervulling, het verlaten en verstoten worden, het dromen van een andere levensloop, het overschrijden van grenzen en het bereiken van verzoening of vernieuwing.

HET PANORAMA: In de tweede helft van de 19de eeuw werden panorama-schilderijen populair. Het waren vaak voorstellingen van landschappen, zeegezichten of historische taferelen aangebracht op een cirkelvormig gespannen doek. Regelmatig werden er ook objecten en bijzondere belichting aan toegevoegd om de illusie van echtheid te versterken. Het panorama is een beeld waarin de kijker wordt ondergedompeld. Je kijkt er niet naar van op een afstand maar wordt er onderdeel van. In dit eigentijdse panorama evoceert Selg de 'cirkel van het leven', de vier oerelementen aarde, wind, vuur en water en de drie-eenheid moeder/vader/kind.

In het panorama worden referenties aan het verhaal Genesis uit het Oude Testament, aan de praktijk van de 'onwereldse' kunstenaar Habima Fuchs (alter ego van de Tsjechische kunstenaar Astrid Sorokova), de mysterieuze bergketen Ruwenzori tussen Congo en Oeganda en Krkonose, het kleinste hooggebergte van Europa met een zeer extreem klimaat, met elkaar verbonden en verweven tot een soort driedimensionale collage. Selg lijkt hiermee een ode te brengen aan de existentiële queeste van de eeuwig zoekende mens. Die probeert de diepere betekenis van het bestaan en zijn eigen lotsbestemming te ontrafelen.

HET INDIVIDU: In een korte parabel-achtige film verwijst Selg naar de legende van Sigrid Storråda, ook gekend onder de Poolse naam Swietoslawa of de Germaanse naam Gunhild, (970–, Poznan). Ze was een dochter van de Poolse vorst Mieszko, trouwde om politieke redenen met Erik VI van Zweden daarna met Sven I van Denemarken. In Scandinavië is zij gekend onder de naam Sigrid de Hoogmoedige, Sigrid de Trotse. Toen zij een aanzoek kreeg van de Noorse koning Olaf I van Noorwegen sloeg zij dit immers af omdat hij als voorwaarde had gesteld dat zij zich tot het christendom zou bekeren. Sigrid werd hiermee het symbool voor de vrouw, het individu dat haar eigen levenspad kiest en zich niet laat dwingen in een ideologisch keurslijf.

Ruimte 3 – Vleeshal boven achter
STREAM OF STREAMS

WATER / DE STROOM: Het water dat als motief in de hele tentoonstelling terugkeert staat onder meer voor het onderbewuste en de ‘stream of consciousness’, de stroom van ons bewustzijn. Het staat ook voor het ‘wassende water’ dat metamorfose brengt. Denken we maar aan het water waarin Christus tijdens de Doop in de Jordaan wordt ondergedompeld (een centraal thema in de Van Scorel tentoonstelling in het Frans Hals Museum) en die hem tot nieuw mens maakte. Of aan de rivier de Styx die in de Griekse mythologie de bovenwereld (aarde) van de onderwereld (Hades) scheidt. Het water staat echter ook voor de ‘datastream’, de stroom aan signalen waarmee informatie ontvangen en verstuurd wordt via de digitale weg.

OOG: Het derde oog signaleert in populaire christelijke iconografie de aanwezigheid van de alziende God. Vanuit hedendaags perspectief lijkt het een indicatie van de 'surveillance-maatschappij' waarin camera's en drones ten allen tijde onze bewegingen en handelingen observeren. Het derde oog is eveneens de voorhoofdchakra, het geestesoog waarmee je naar binnen kijkt naar je Hogere Zelf. In bepaalde vormen van Hindoeïsme en Boeddhisme is het derde oog de plek waar alle spirituele energie wordt verzameld. In algemene zin is het derde oog het oog van de ziel, een portaal dat de binnenwereld van onze gevoelens verbindt met de buitenwereld, met anderen en met de gemeenschap.

Ruimte 4 – Verweyhal I EVE TO VENUS

SLANG: De slang komt als 'antropomorf' en magisch wezen voor in diverse wereldculturen en creatie-mythes. Binnen het Christendom staat de slang voor de verderfelijke verleidster die de mens de ongewenste 'vrucht van de verboden kennis' aanreikt. In het Hindoeïsme komen slangen of Naga's in ontelbare vormen voor en worden ze geassocieerd met water en bescherming.

In de mythologie van de Maya is de slang de Schepende god, de gevederde slang, de behoedster van reïncarnatie. Bij de inheemse volkeren van de Amazone verschijnt de kosmische slang in de visioenen van de Ayahuasca-Rituelen. Ze bemiddelt inzichten uit de geest van deze magische drank direct naar de geest van de deelnemers. De creatiemythe

van de Fon uit Benin ziet een enorme slang als de bron of het begin van alle leven. In ons informatietijdperk is de dubbele Helix-slang van het DNA de drager van alle erfelijke informatie. Kabels als slangen zijn de geleiders waarmee en waardoor digitale data door onze virtuele wereld reizen. Daarmee is de cirkel rond, de slang of de kabel is de drager van kennis en informatie.

EDEN: Het Aards paradijs zoals we het kennen uit het Oude Testament, de hof van Eden is een plek van de totale transformatie. Het is een geestelijke ruimte waar de mens verandert. De mens verliest er, na gegeten te hebben van de verboden vrucht van de boom van kennis van goed en kwaad, zijn onschuld en zijn eenheid met God. Het verlaten van de tuin markeert het begin van het individuele bestaan, pijn en lijden maar ook van kennis, lichamelijk plezier en lust.

GANVIE: In deze ruimte zien we beelden van de 'eerste vrouw' Eva die drijven op een muur van water. De bewegende filmbeelden zijn gemaakt in Ganvie, een drijvend dorp in het meer van Nokoué (Benin). De nederzetting werd in de 16de en 17de eeuw gebouwd door de Tofinu om te ontsnappen aan de Fon. Deze krijgers ontvoerden dorpsbewoners om als slaven aan Europese handelaren te verkopen. Ganvie staat nu bekend als het Venetië van Afrika en is een populaire toeristische bestemming.

Ruimte 5 – Collectiekabinet
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

In dit collectiekabinet worden onderdelen van de vaste collectie van het Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem getoond. Kunstenaar Markus Selg koos ervoor om een minder bekend aspect van de verzameling voor het voetlicht te brengen: 19de-eeuwse illuminatieglazen. Sinds mensengeheugenis proberen kunstenaars de ‘illusie van echtheid en waarachtigheid’ te verkrijgen met of binnen hun werk. Zowel panorama-schilderijen als trompe l’oeil plafondschilderingen en 3D virtual reality ruimtes behoren tot het arsenaal aan middelen dat kunstenaars door de eeuwen heen hebben gebruikt om dat ultra-realisme te bereiken. Door verschillende glaslagen achter elkaar te plaatsen en daarop te schilderen kregen de anonieme makers van deze illuminatieglazen een 3D-effect. Een landschap of een tafereel leek zo meer diepte te krijgen dan in een schilderij op doek. De illuminatieglazen zijn een soort statische toverlantaarns die de kijker verleiden met hun gelaagdheid en de illusie van ‘echtheid’.

Ruimte 6 – Verweyhal II
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

De ruimte wordt gedomineerd door een aantal werken die Selg ‘digital paintings’ noemt. Sinds de jaren negentig maakt hij ‘schilderijen’ die in wezen digitale collages zijn. Hij gebruikt geen olieverf, tempera of ander ‘tastbaar’ materiaal maar alleen maar digitale beelden die geen echte materialiteit hebben. Beelden geplukt van het internet vormen zijn schilderspalet. Selg maakt beelden die

alleen ontastbaar op ons computerscherm bestaan weer 'tastbaar' door ze op doek te printen.

Een opvallend element in de ruimte is een meer dan twee meter hoge sculptuur met ingebouwd flatscreen die de titel 'The Doors of Perception' draagt. Vermoedelijk kent u de uitdrukking uit de naam van de legendarisch rockband The Doors met als frontman Jim Morrison. De charismatische zanger was geïnteresseerd in allerlei vormen van geestesverruiming en had de naam van zijn muziekformatie afgeleid van het gelijknamige boek van Aldous Huxley. In dit boek beschrijft Huxley zijn ervaringen met mescaline, het hoofdbestanddeel van de psychedelische peyote-cactus, die al duizenden jaren lang wordt gebruikt bij de religieuze ceremoniën van de Amerikaanse Indianen. Huxley op zijn beurt ontleende de titel aan de visionaire Romantische dichter William Blake die in 'Het Huwelijk van Hemel en Hel' het volgende schreef: 'Als de deuren der waarneming werden gereinigd, zou alles zich aan de mens vertonen zoals het is, oneindig. Want de mens heeft zichzelf zolang opgesloten, dat hij alle dingen ziet door de smalle spleten van zijn spelonk.' Blake lijkt hier mee te suggereren dat wie echt durft te 'kijken', een ongekende vorm van bewustzijnsverruiming tegemoet loopt.

Ruimte 7/8: Verweyhal III + IV METAMORPHOSIS / DEATH

Elke cyclus van leven op aarde eindigt of herbegint, afhankelijk van je geloofsovertuiging, met de dood als eindpunt, overgangsmoment of nieuw begin. In

deze ruimte brengt Selg een aantal elementen samen die in verband staan met het sterven als psychologisch transitieproces.

STILLEVENS: De Griekse filosoof Heraclitus wist het al: alles is altijd in beweging, 'Panta Rhei'. We stappen nooit twee keer in dezelfde rivier. Niets is standvastig, alles vloeit. De kunstenaar die stillevens maakt, lijkt gemotiveerd door een omgekeerd verlangen: om het leven te vangen in een enkel statisch moment waarin de menselijke figuur is geëlimineerd en alleen nog de dingen spreken.

DE KUNSTENAAR EN DE DOOD: Voor het filmscherm zien we een figuur in de pose van een bekende sculptuur van de Duitse beeldhouwer Wilhelm Lehmbruck. 'Gestürzter' ontstond in 1915 als reactie op WO I en is het tegendeel van de heldhaftige soldaat. Het is een gebroken mens, letterlijk ter aarde gevallen, het hoofd gebogen in wanhoop. In de speelfilm (2012, 100 min.) die Selg in deze cinemaruimte vertoont, staat de dood opnieuw centraal. Een beeldhouwer neemt het dodenmasker af van zijn vader en wordt daardoor geconfronteerd met een totale blokkade. Hij kan niet langer sculpturen maken en vertrekt naar Praag waar hij een magische ontmoeting heeft met een invalide danseres die door de dood achtervolgd wordt. We lezen in de film echo's van Schuberts intreurige lied 'Der Tod und das Mädchen' waarin de man met de Zeis een jonge vrouw verleidt en we worden herinnerd aan het literaire Praag van Kafka en Meyrink, de auteur van de surrealistische roman 'Der Golem'. De held in 'Das Ewige Antlitz' (Het Eeuwige Gezicht) is deels gemodelleerd naar de biografie van de acteurs waar Selg

mee werkte en is deels de archetypische tragische held die op zoek gaat naar een hoger doel in het leven. De soundtrack, van Jiddische slaaplidjes tot tribale muziek uit het Centraal Afrikaanse Baka geeft de beelden een melancholische onbestemdheid.

Ruimte 1 – Vleeshal beneden
PROTECTION / EXODUS
BENIN CYCLE PART 2

Markus Selg, La Vague d'Esprit, Benin cycle part 1, 2013. HD, loop, 07:06 min. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Sacrifice (Protection), 2012. Piepschuim. Courtesy de kunstenaar.

Anoniem, uithangteken: een arm die een ram vasthoudt, 17de eeuw, gesneden en beschilderd grenenhout. Frans Hals Museum, Haarlem

Markus Selg, Subliminal fire, 2015. Olievat, HD, loop, 04:31 min. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Tree of life, 2015. HD, loop, 03:00, loop. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Ground control (Yom Adzikou), 2015. HD, loop, 26:10 min. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Exodus, 2015. HD, loop, 08:45 min. Courtesy de kunstenaar

Ruimte 2 – Vleeshal boven voor
THE ARCHAIC REVIVAL /
FUTURE TESTAMENT

Markus Selg, Das Testament, 2005. Sublimatiedruk op textiel. Courtesy Galerie Guido W. Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Das Testament (voorportaal), 2005. Gips, hout. Courtesy Galerie Guido W. Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Blick auf die Erde, Tapijt. Courtesy Galerie Guido W. Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Doors of perception (DOG), 2014. Hout, vossenstaart. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Fata Morgana, 2008. Piezo print op papier. Particuliere verzameling, Berlijn

Markus Selg, Adagio, 2009. Gips, jute, metaal, beton. Galerie Guido W. Baudach, Berlijn

Markus Selg, Flowers of Ruwenzori, 2011. Palmblad, textiel, metaal. Galerie Guido W. Baudach, Berlijn

Markus Selg, Element I (Erde), 2011. Hout, metaal, stro. Courtesy Galerie Guido W. Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Versöhnung, 2006.
Hout, jute, gips, beschilderd.
Courtesy Galerie Guido W.
Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Encounter of dreams,
2014. UV-print op MDF, hout,
textiel. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Storrada, 2011. HD,
23:00 min. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Schicksal, 2010.
PAL, geluid, 23:07 min. Courtesy
de kunstenaar

Markus Selg, Habima Fuchs.
PAL, geluid, 05:19 min. Courtesy
Galerie Guido W. Baudach en de
kunstenaar

Markus Selg, die Grenze, 2010.
PAL, loop, ca. 01:30 min. Courtesy
de kunstenaar

Markus Selg, Versunkener, 2007.
Metaal, jute, gips, verf, schel-
lak. Collectie Schnetkamp

Markus Selg, Anima, 2010. Hout.
Courtesy Saatchi Gallery, Londen

Markus Selg, Standing figure,
2011. Gips, metaal, jute, hout.
Vilma Gold, Londen

Markus Selg, Extase, 2009. Gips,
jute, metaal, hout. Vilma Gold,
Londen

Markus Selg, Renaissance, 2010.
Sublimatiedruk op textiel. Vilma
Gold, Londen

Markus Selg, Carpet, 2010.
Digitale print op zee gras. Vilma
Gold, Londen

Markus Selg & Habima Fuchs,
Carpet, 2011. Digitale print en
inkt op sisal. Vilma Gold, Londen

Markus & Habima Fuchs Selg,
Bench (Ahab), 2012. Hout, koper
Vilma Gold, Londen

Markus Selg, Cabinet (Pfennig),
2010. Hout, plastic. Vilma Gold,
Londen

Astrid Sourkova, Büchse der
Habima Fuchs (Schlange), 2009.
Keramiek. Vilma Gold, Londen

Markus Selg, Die blaue Stunde,
2010. Sublimatie op textiel.
Galerie Christine Mayer, München

Markus Selg, Woher der Fahrt??,
2008. PAL, loop, 01:06 min.
Ottmann Collectie München

Ruimte 3 – Vleeshal boven achter
STREAM OF STREAMS

Markus Selg, Doors of Perception
(ONE-EYE), 2014. Video, 1:06 min,
loop, zonder geluid. Box Freiraum
Collectie

Markus Selg, Shadow of the eye,
2014. Kano, UV-print op dibond.
Galerie Guido W. Baudach, Berlijn

Markus Selg, Aztlan (Land der
Reiher), 2007. Video, zonder ge-
luid, loop, 00:40 min. Collectie
Heinzman

Ruimte 4 – Verweyhal I
EVE TO VENUS

Markus Selg, Eva, 2013.
Sublimatiedruk op textiel.
Particuliere verzameling
Amsterdam

Markus Selg, Liegende. Gips,
jute, metaal, hout. Courtesy
Galerie Guido W. Baudach, Berlijn
en de kunstenaar

Markus Selg, Schlange (Snake),
2015. HD, zonder geluid, 1:30 min.
Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Earth (Stromboli)
2015. HD, loop, 00:07 min.
Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Adam & Eve, 2010.
Hout. Particuliere verzameling

Markus Selg, The secret life of
plants, 2012. Sublimatiedruk
op textiel. Particuliere
verzameling

Ruimte 5 – Collectiekabinet
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

Anoniem, 8 Illuminatie-glazen,
19de eeuw. Frans Hals Museum,
Haarlem

Ruimte 6 – Verweyhal II
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

Markus Selg, Data's Dream I.
Sublimatiedruk op textiel.
Galerie Guido W. Baudach, Berlijn

Markus Selg, z.t. (copper), 2014.
Sublimatiedruk op textiel.
Galerie Guido W. Baudach, Berlijn

Markus Selg, Doors of perception
(DNA), 2014. Video, zonder geluid,
loop, 03:53 min. Sublimatiedruk
op doek. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, Body mask (Protec-
tion), 2014. UV-print op MDF,
textiel. Courtesy de kunstenaar

Markus Selg, z.t., 2014.
Sublimatiedruk op textiel.
Collectie Heinzmann

Markus Selg, Beauty of a Jpeg-
compression (she/he), 2014.
Gips, jute, piepschuim, schel-
lak, metaal, UV-print op MDF.
Collectie Schnetkamp

Ruimte 7/8 – Verweyhal III + IV
METAMORPHOSIS / DEATH

Markus Selg, Corpus (Gestürzter),
2009. Gips, stro, jute, metaal,
beton. Courtesy Galerie Guido W.
Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Sterbender (allein),
2008. Hout, jute, gips, metaal.
Courtesy Galerie Guido W.
Baudach en de kunstenaar

Markus Selg, Das ewige Antlitz
2012. HD, 100 min. Courtesy de
kunstenaar/Giant Mountains Film

Markus Selg, Spuren der Sonne /
Traces of the sun (stage model).
Mixed media. Vilma Gold, Londen

Markus Selg, Ein Aufbruch (stage
model). Mixed media. Vilma Gold,
Londen

Markus Selg, Still Lifes (serie),
2014. Pigmentdruk op papier.
Courtesy SVIT PRAHA

Colofon

Tekst: Ann Demeester,
Annelieke van Halen
Ontwerp: studio Hendriksen

Tentoonstelling werd samen-
gesteld door Markus Selgen
Ann Demeester, directeur Frans
Hals Museum | De Hallen Haarlem.

Met dank aan: Susanna Koenig,
Frans van Lieshout, Ulric
Roldanus, Stefan Pilger,
Gerard Nijssen, Erik van Rossum,
Jos den Brok, Eric Lavino,
Annelieke van Halen, Bas van
Donselaar, MTS, Guido W. Baudach,
Vilma Gold, Box Freiraum
Collectie, Collectie Heinzmann,
Collectie Schnetkamp, Saatchi
Gallery, Galerie Christine
Mayer, Ottmann Collectie,
SVIT PRAHA en particuliere
bruikleengevers

De tentoonstelling kwam tot stand
met bijzondere steun van Ifa.

MARKUS SELG – PRIMITIVE DATA

12 SEPT 2015 – 3 JAN 2016

What is the relationship between technology and spirituality? Between soul, mind and matter? What is archaic and what is contemporary? What is a 'real' or authentic picture and what is reproduction or imitation? These are central questions in the work of German artist Markus Selg (1974, Singen). In his sculptures, collages, installations and films Selg processes objects and visual elements from different eras and cultures. His work is sometimes traditional and craftsmanlike, then highly technological. He examines what it means to live in a world where the majority of images only consist of digital data, bits and bytes. This results in an incredibly diverse visual universe, which comprises computer games, Sci-Fi movies, panoramas, Vodoun rituals from Benin, Norse mythology and Bible stories.

Primitive versus high-tech

The title *Primitive Data* refers to *language primitives* in computer programming: the simplest and smallest elements that a programmer has at his disposal. The title also contains an internal contradiction: while the term primitive refers to 'barbaric', 'data' refers to contemporary digitized information. Data are processed by computers, but also on a human level in our DNA, our biological 'hard drive' that stores the past and contains the future. Our ancestors are present in the DNA, but their knowledge and wisdom also lies in collective memory and mythological stories. *Primitive data* is

linking myths about the origins of humanity to the habits of high-tech man in today's Information Age.

Vodoun and the Soul

Markus Selg is attracted to animism and Vodoun because in these philosophies one is convinced that all phenomena and things possess a soul. This also explains the connection that Selg sees between Vodoun and art. According to him, works of art are 'animated' in a certain way; they are the containers of thoughts and ideas.

Present, Past and Future / Here and there

In Selg's world, there is no distinction between the distant past and the near future. Expressionist sculptures, traditional art historical motifs such as the 'reclining' nude, stand beside digital collages that cannot exist without the Internet. He is thinking forward and backwards in time. Timeless themes are central to Selg's work and the connection between the physical world of things and the immaterial world of the mind seem to come to the fore. Selg assumes that technology and spirituality are not alien to each other.

Structure of the exhibition

In his comprehensive solo exhibition Markus Selg is showing work from the past ten years. His selection is not presented chronologically, but installed in a large Gesamtkunstwerk. The objects obtain meaning as a whole, as a network of things that are interconnected. The exhibition is divided into eight different rooms, each with their own title. The whole has a circular structure, going from 'the beginning of all' life to death and back

again. The exhibition spaces in De Hallen thus become a series of 'immersive spaces' that are all interconnected and in which certain motifs such as the snake, the stream, the earthly paradise, the boat ... keep on returning.

You choose in which order you walk through the exhibition. Selg guides us 'unconsciously' through various stages of life; stages that humans in general have gone through and phases that individuals have to go through in their own lives. From Adam and Eve to the moment of waking up in the Garden of Eden, through the 'doors of perception' to the final transformational moment of death. In this booklet's text, you will find comments on a number of motifs that Selg keeps on returning to in the exhibition.

Room 1 – Vleeshal downstairs

PROTECTION/EXODUS

BENIN CYCLE PART 2

TRAVELING: Selg's work is rooted in myths and stories from different eras and parts of the world. He travels frequently and eagerly. His trips often seem a kind of critical reliving of the explorations made by scientists and artists in the past centuries. These were often undertaken as a search for the 'pure and pristine' and 'authentic' that was to be found in exotic places far from Western civilization. In 2013 Markus Selg traveled down to Benin, the cradle of the Vodoun culture, for the first time. Selg says: *'There's an old legend saying, that the first person you meet in a foreign country,*

will be the one showing it to you / representing it. My first day in Benin I met Yom Adziku. This day we became friends and here are some of the things he showed and told me.'... The installation in this room has grown out of his conversations with Yom Adziku, talks about friendship and spirituality with an awareness of colonial history in the background. Benin was indeed one of the hubs of the slave trade. A history of exploitation that has not ceased in the age of global capitalism. The current migration crisis – Old Europe closing its borders to (boat) refugees who wish to find shelter in her 'bosom', – acts as an invisible chorus in the background of this total installation.

SACRIFICE: In various religions and faiths one knows the concept of 'sacrifice'. To appease the gods, spirits or higher powers one relinquishes something precious. Abraham is asked to sacrifice his son Isaac, Agamemnon sacrifices his daughter Iphigenia to the goddess Artemis. The goal is to thank, to get good disposition, get help or ask forgiveness. In a ritual or ceremony an animal or human being is slaughtered or burned, food, drink, fruits, flowers or fragrances are placed on the altar or brought to the sanctuary. The underlying principle is sometimes designated by the Latin words *do ut des* 'I give so that you give (something back)'. Similarly in Vodoun: if you want something you have to give something.

VODOUN: We often associate Vodoun or Voodoo only with dolls with actual human hair or nails attached. We think of priests or magicians who harm the related person by piercing needles into or

burning the 'stand-in' doll. Vodoun is infinitely more complex than this clichéd reduced image. One of the most striking, abstract qualities is that it assumes that all phenomena and things are 'animated', have a 'soul'. In Vodoun the Great Spirit can never be accessed directly but must be addressed through ceremonial objects and fetishes. By looking at objects as carriers or containers of mind and thoughts, Selg sees a parallel with art. According to him works of art are also containers of ideas and phenomena of the mind.

FEET: There is a monumental sculpture in the room, a giant pair of feet, that is a remnant of the scenery that Selg designed for the opera 'Auf Kolonos' in 2012 (directed by Laurent Chetouane). In the opera, the sculpture was the hiding place, the mysterious sanctuary at Kolonos where the exiled Oedipus took retreat to die. The feet evoke associations with the monumental 'Christ the Redeemer' in Rio de Janeiro and in that sense seem to refer to the end of the life of Christ, who sacrificed himself as a 'retribution' for the sins of mankind.

Room 2 – Vleeshal upstairs frontroom ARCHAIC REVIVAL/FUTURE TESTAMENT

In line with psychoanalyst Carl Jung, Selg assumes that motives and stories from myths and legends that recur in various world cultures, form a collective subconscious. He compares the effect of this collective unconscious with the RAM memory of our computers and laptops. RAM stands for *Random Access Memory*, it is the memory

where the operating system temporarily stores the applications and the data that you're using at that moment. This space in the exhibition focuses on 'life stages' that recur in every era and in just about every culture: the search for fulfillment, being abandoned and repudiated, dreaming of a different life, crossing borders and reaching reconciliation or renewal.

THE PANORAMA: In the second half of the 19th century panorama paintings were popular representations of landscapes, seascapes and historical scenes arranged on a circular stretched canvas. Often, objects and special illumination were added in order to enhance the illusion of reality. The panorama is a kind of 'immersive space' *avant la lettre* in which the viewer is not looking at a picture from a distance, but is 'immersed' in the picture and therefore a part of it. In this contemporary panorama Selg evokes the 'circle of life', the four primal elements of earth, wind, fire and water and the trinity of mother/father/child.

In this panorama room references to the story of Genesis in the Old Testament, the practice of the 'otherworldly' artist Habima Fuchs (alter ego of Czech artist Astrid Sourkova), the story of Viking Queen Sigrid Storråda, the mysterious mountain range Ruwenzori between Congo and Uganda and Krkonose, the smallest high mountain range of Europe with a very extreme climate, are linked and interwoven into a kind of three-dimensional collage. Selg seems to pay homage to the existential quest of the eternally seeking man, who has since time immemorial attempted to

unravel the deeper meaning of existence and his own destiny.

THE INDIVIDUAL: In a short parable-like film Selg refers to the legend of the Viking Queen Sigrid Storråda, also known under the Polish name Swietoslawa or the Germanic name Gunhild (Poznan, 970-). She was the daughter of the Polish king Mieszko and married for political reasons with Erik VI of Sweden (Erik VI the Victorious) and subsequently with Sven I of Denmark (960-1014). In Scandinavia she is known Sigrid the Arrogant, Sigrid the Proud. For when she received a proposal from the Norwegian king Olaf I of Norway, she declined, because he had made a condition that she would have to convert to Christianity. Sigrid thus became the symbol of the woman, the individual who chooses her own path in life and who will not be forced into an ideological straitjacket.

Room 3 – Vleeshal upstairs backroom
STREAM OF STREAMS

WATER / THE STREAM: The stream that returns throughout the exhibition as a motif refers to the subconscious and the 'stream of consciousness'. It also refers to the 'rising water' that brings change and metamorphosis. Just think of the water in which Christ is immersed during his baptism in the Jordan (a central theme in the Van Scorel exhibition at the Frans Hals Museum) and made him a new man. Also think of the river Styx that separates the world of the living (earth) from the world of the dead (Hades) in Greek mythology. The

water also refers to the 'data stream', the flow of signals with which information is received and sent over the digital highway.

EYE: The third eye in popular Christian iconography is the omnipresence of the all-seeing God and from a contemporary perspective seems a harbinger of the 'surveillance society' in which cameras and drones are continuously observing our movements and actions. The third eye is also the brow chakra, the mind's eye that allows you to look inside, to your Higher Self. In certain forms of Hinduism and Buddhism, the third eye is the place where all spiritual energy is collected. In general terms, the third eye is the eye of the soul, a gateway or portal that connects the inner world of our feelings with the outside world, with others and with the community.

Room 4 – verweyhal

EVE TO VENUS

INTERFACE

SNAKE: The snake occurs as an 'anthropomorphic' and magical creature in various world cultures and creation myths. Within Christianity the snake represents the pernicious seductress who offers man the unwanted 'fruit of forbidden knowledge'. In Hinduism Nagas or snakes come in myriad forms, and they are associated with water and protection. In Mayan mythology, the snake is the creating god, the feathered serpent, the guardian of resurrection and reincarnation. For the indigenous peoples of the Amazon, the cosmic

serpent appears in the visions of the Ayahuasca Rituals. She mediates between insights from the spirit of the magical potion and the spirit of the participants. The creation myth of the Fon of Benin sees a huge snake as the source or the beginning of all life. In our information age the double helix-snake of our DNA is the carrier of genetic information. Snake-like cables are conducting digital data through our virtual world. Thus the circle is complete: the snake or cable is the bearer of knowledge and information.

EDEN: The Earthly Paradise as we know from the Old Testament is a place of total transformation. It is a spiritual space where man changes. After he has eaten the forbidden fruit of the Tree of the Knowledge of Good and Evil, man loses his innocence and his union with God. In that metaphorical garden he thus begins his individual existence. Leaving the garden marks the onset of pain and suffering but also of knowledge, physical pleasure and lust.

GANVIE: In this space, we see images of the 'first woman' Eve floating on a wall of water. The moving film images were shot in Ganvie, a floating village on Lake Nokoué (Benin). It was built in the 16th and 17th century by the Tofinu to escape the Fon warriors who kidnapped residents to sell them as slaves to European merchants. Ganvie is now known as the Venice of Africa and is a popular tourist destination.

Room 5 – Collection Cabinet
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

In the collection cabinet, works and objects from the permanent collection of Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem are shown. Markus Selg made the current selection and chose to bring a little known aspect of the collection into the spotlight: 19th century illumination glasses. Since time immemorial artists are trying to obtain the ‘illusion of authenticity and truthfulness’ with or within their work. Both panorama paintings and trompe l’oeil ceiling paintings and 3D virtual reality spaces are part of the arsenal of tools that artists have used over the centuries to achieve that ultra-realism. By placing several glass layers behind each other and painting on them the creators of illumination glasses achieved a 3D effect in which a landscape or scene seemed to gain more depth than a regular painting on canvas. The illumination glasses are a kind of static magic lanterns that entice the viewer with their layering and sense of ‘reality’.

Room 6 – Verweyhal II
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

DIGITAL PAINTINGS: Since the nineties Selg makes ‘paintings’ that are in essence digital collages. He uses no oil, tempera, but only digital images, which have no real materiality. Appropriated mages from the Internet are his palette. They exist in intangible form on our computer screen, by printing them on canvas Selg makes images ‘tangible’ again and gives them the illusion of authenticity.

THE DOORS OF PERCEPTION: The free-standing sculpture in the room is entitled 'The Doors of Perception'. You presumably know the phrase from the name of legendary rock band The Doors with Jim Morrison as a frontman. The charismatic singer who was interested in all kinds of mind expansion derived the name of his musical formation from Aldous Huxley's book *The Doors of Perception*. In this book, Huxley describes his experiences with mescaline, the main component of the psychedelic peyote cactus, which has been used for thousands of years in the religious ceremonies of Native Americans. Huxley in turn borrowed the title from the visionary Romantic poet William Blake, who wrote the following in *The Marriage of Heaven and Hell*: 'If the doors of perception were cleansed, everything would appear to man as it is, Infinite. For man has closed himself up, till he sees all things through narrow chinks of his cavern'.

Room 6/7 – Verweyhal III + IV
METAMORPHOSIS / DEATH

Each cycle of life on earth ends or begins again, depending on your beliefs, with death as an end-point or as a moment of transition or renewal. In this space Selg evokes a number of elements related to dying as a moment of psychological transition.

STILL LIFES: The Greek philosopher Heraclitus already knew it: everything is always in motion, *Panta Rhei*. We never step into the same river twice. Nothing is constant, everything flows. The

artist who makes still lifes seems motivated by a reverse desire to capture life in a single static moment in which the human figure is eliminated, only the objects speak and everything has come to a standstill.

THE ARTIST AND DEATH: In front of the film screen we see a figure in the pose of a famous sculpture by German sculptor Wilhelm Lehmbruck. 'Gestürzter' emerged in 1915 as a response to World War I and is the opposite of the heroic soldier. It is a broken man, who literally fell to the ground, head bowed in despair struggling to get upright again. In the feature film (Das Ewige Antlitz, 2012, 100 min.), which Selg is screening in this cinema room death takes centre stage again. A sculptor makes a death mask of his father and sees himself confronted with a total blockade. He can no longer make sculptures and leaves for Prague where he has a magical encounter with a disabled dancer who is haunted by death. In the film we can read echoes of Schubert's sad song 'Der Tod und das Mädchen' in which the Grim Reaper seduces a young woman and we also hear echoes of the literary Prague of Kafka and Meyrinck, the author of the supernatural novel The Golem. The hero is partly modelled on the biography of the actors with whom Selg worked and is partly an archetypical tragic hero who goes in search of a higher purpose in life. The soundtrack, which ranges from Yiddish lullabies to music from the Central African Baka tribe and electronic music, gives the images a melancholic ambiguity.

Room 1 – Vleeshal downstairs
PROTECTION / EXODUS
BENIN CYCLE PART 2

Markus Selg, La Vague d'Esprit,
Benin cycle part 1, 2013. HD,
loop, 07:06 min. Courtesy the
artist

Markus Selg, Sacrifice (Protection),
2012. Styropor. Courtesy
the artist.

Anonymous, Sign-board: an arm
holding a ram, 17th century,
gesneden en painted grenewood.
Frans Hals Museum, Haarlem

Markus Selg, Subliminal fire,
2015. Oil drum, HD, loop, 04:31
min. Courtesy the artist

Markus Selg, Tree of life, 2015.
HD, loop, 03:00, loop. Courtesy
the artist

Markus Selg, Ground control
(Yom Adzikou), 2015. HD, loop,
26:10 min. Courtesy the artist

Markus Selg, Exodus, 2015. HD,
loop, 08:45 min. Courtesy the
artist

Room 2 – Vleeshal upstairs
frontroom
THE ARCHAIC REVIVAL /
FUTURE TESTAMENT

Markus Selg, Das Testament,
2005. Sublimation on fabric.
Courtesy Galerie Guido W.
Baudach and the artist

Markus Selg, Das Testament
(voorportaal), 2005. Plaster,
wood. Courtesy Galerie Guido
W. Baudach and the artist

Markus Selg, Blick auf die Erde,
Carpet. Courtesy Galerie Guido
W. Baudach and the artist

Markus Selg, Doors of perception
(DOG), 2014. Wood, foxtail.
Courtesy the artist

Markus Selg, Fata Morgana, 2008.
Piezo print on paper. Private
collection, Berlin

Markus Selg, Adagio, 2009.
Plaster, burlap, metal, concrete.
Galerie Guido W. Baudach, Berlin

Markus Selg, Flowers of
Ruwenzori, 2011. Palm leaf,
fabric, metal. Galerie Guido
W. Baudach, Berlin

Markus Selg, Element I (Erde),
2011. Wood, metal, straw.
Courtesy Galerie Guido W.
Baudach and the artist

Markus Selg, Versöhnung, 2006.
Wood, burlap, plaster, painted.
Courtesy Galerie Guido W.
Baudach and the artist

Markus Selg, Encounter of dreams,
2014. UV-print on MDF, wood,
fabric. Courtesy the artist

Markus Selg, Storrada, 2011. HD,
23:00 min. Courtesy the artist

Markus Selg, Schicksal, 2010.
PAL, sound, 23:07 min. Courtesy
the artist

Markus Selg, Habima Fuchs.
PAL, sound, 05:19 min. Courtesy
Galerie Guido W. Baudach and
the artist

Markus Selg, die Grenze,
2010. PAL, loop, ca. 01:30 min.
Courtesy the artist

Markus Selg, Versönkener, 2007.
Metal, burlap, plaster, paint,
shellac. Collection Schnetkamp
Markus Selg, Anima, 2010. Wood.
Courtesy Saatchi Gallery,
London

Markus Selg, Standing figure,
2011. Plaster, metal, burlap,
wood. Vilma Gold, London

Markus Selg, Extase, 2009.
Plaster, burlap, metal, wood.
Vilma Gold, London

Markus Selg, Renaissance, 2010.
Sublimation on fabric. Vilma
Gold, London

Markus Selg, Carpet, 2010.
Digital print on sea grass.
Vilma Gold, London

Markus Selg & Habima Fuchs,
Carpet, 2011. Digitale print
and ink on sisal. Vilma Gold,
London

Markus & Habima Fuchs Selg,
Bench (Ahab), 2012. Wood, copper
Vilma Gold, London

Markus Selg, Cabinet (Pfennig).
2010. Wood, plastic. Vilma Gold,
London

Astrid Sourkova, Büchse der
Habima Fuchs (Schlange), 2009.
Ceramics. Vilma Gold, London

Markus Selg, Die blaue Stunde,
2010. Sublimation op fabric.
Galerie Christine Mayer,
Munich

Markus Selg, Woher der Fahrt??,
2008. PAL, loop, 01:06 min.
Ottmann Collection Munich

Room 3 – Vleeshal upstairs
backroom
STREAM OF STREAMS

Markus Selg, Doors of Perception
(ONE-EYE), 2014. Video, 1:06 min,
loop, no sound. Box Freiraum
Collection

Markus Selg, Shadow of the eye,
2014. Canoe, UV-print on
dibond. Galerie Guido W.
Baudach, Berlin

Markus Selg, Aztlan (Land der
Reiher), 2007. Video, no sound,
loop, 00:40 min. Collection
Heinzman

Room 4 – Verweyhal I
EVE TO VENUS

Markus Selg, Eva, 2013.
Sublimation on fabric. Private
collection Amsterdam

Markus Selg, Liegende. Plaster,
burlap, metal, wood. Courtesy
Galerie Guido W. Baudach,
Berlin and the artist

Markus Selg, Schlange (Snake),
2015. HD, no sound, 1:30 min.
Courtesy the artist

Markus Selg, Earth (Strawboli)
2015. HD, loop, 00:07 min.
Courtesy the artist

Markus Selg, Adam & Eve, 2010.
Wood. Private collection

Markus Selg, The secret life of
plants, 2012. Sublimation on
fabric. Private collection

Room 5 – Collection Cabinet
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

Anonymous, 8 Illumination glasses, 19th century. Frans Hals Museum, Haarlem

Room 6 – Verweyhal II
THE HUMAN RAINBOW / DATA DREAM

Markus Selg, Data's Dream I. Sublimation on fabric. Galerie Guido W. Baudach, Berlin

Markus Selg, z.t. (copper), 2014. Sublimation on fabric. Galerie Guido W. Baudach, Berlin

Markus Selg, Doors of perception (DNA), 2014. Video, no sound, loop, 03:53 min. Sublimation on fabric. Courtesy the artist

Markus Selg, Body mask (Protection), 2014. UV-print on MDF, fabric. Courtesy the artist

Markus Selg, z.t., 2014. Sublimation on fabric. Collection Heinzmann

Markus Selg, Beauty of a Jpeg-compression (she/he), 2014. Plaster, burlap, Styropor, shellac, metal, UV-print on MDF. Collection Schnetkamp

Room 7/8 – Verweyhal III + IV
METAMORPHOSIS / DEATH

Markus Selg, Corpus (Gestürzter), 2009. Plaster, straw, burlap, metal, concrete. Courtesy Galerie Guido W. Baudach and the artist

Markus Selg, Sterbender (allein), 2008. Wood, burlap, plaster, metal. Courtesy Galerie Guido W. Baudach and the artist

Markus Selg, Das ewige Antlitz 2012. HD, 100 min. Courtesy the artist/Giant Mountains Film

Markus Selg, Spuren der Sonne / Traces of the sun (stage model). Mixed media. Vilma Gold, London

Markus Selg, Ein Aufbruch (stage model). Mixed media. Vilma Gold, London

Markus Selg, Still Lives (Series), 2014. Pigment print on paper. Courtesy SVIT PRAHA

Colophon

Text: Ann Demeester,
Annelieke van Halen
Translation: Alexander Mayhew
Design: studio Hendriksen

The exhibition is curated by
Markus Selg en Ann Demeester,
director Frans Hals Museum |
De Hallen Haarlem.

We would like to thank: Susanna
Koenig, Frans van Lieshout,
Ulric Roldanus, Stefan Pilger,
Gerard Nijssen, Erik van Rossum,
Jos den Brok, Eric Lavino, Annelieke
van Halen, Bas van Donselaar, MTS,
Guido W. Baudach, Vilma Gold,
Box Freiraum Collection,
Heinzmann Collection, Schnetkamp
Collection, Saatchi Gallery,
Galerie Christine Mayer,
Ottmann Collection, SVIT PRAHA
and private collectors

This exhibition is realised with
special support by Ifa.

ifa Institut für
Auslandsbeziehungen